

Марина Радченко

(Луцьк, Україна)

**Використання сучасних педагогічних технологій
в навчальному процесі вищих навчальних закладів**

Секція XIX. Педагогіка,

Підсекція Проблеми підготовки фахівців

Використання сучасних педагогічних технологій в навчальному процесі вищих навчальних закладів створює абсолютно нові можливості реалізації дидактичних принципів індивідуалізації і диференціації навчання, позитивно впливає на розвиток пізнавальної діяльності студентів, їх творчої активності, свідомості, реалізує умови переходу від навчання до самонавчання, є засобом інтенсифікації навчального процесу.

Концепція вищої педагогічної освіти передбачає переорієнтацію вузів на підготовку самостійно мислячих фахівців, здатних до постановки цілей, аналізу педагогічних ситуацій, проектування та реалізації навчального процесу, створенню доброзичливої атмосфери в класі які вміють відстежувати і оцінювати результати своєї діяльності [1].

Ефективність використання педагогічних технологій в освітньому процесі середньої та вищої школи підтверджена дослідними роботами ряду авторів: Г. К. Селевко, В. І. Андрєєва, В. П. Беспалько, М. В. Кларін, В. Ю. Піткова, В. А. Слостеніна, Н. Е. Щурковой та ін

До цих пір немає єдності у визначенні та розумінні терміну «педагогічна технологія». У педагогічній літературі існує понад трьохсот трактувань даного поняття. Така різноманітність у визначенні педагогічної технології не випадкова, оскільки кожен автор виходить з певного концептуального підходу до розуміння сутності технології взагалі.

Так, Г. К. Селевко вважає, що педагогічною технологією є продумана в усіх деталях модель педагогічної діяльності, що містить у собі проектування, організацію і проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя [4].

В. А. Сластенін, Л. С. Подимова вважають, що цінність людини визначається її унікальністю, творчістю [5]. У розвитку та вдосконаленні творчого потенціалу випускника вузу, майбутнього фахівця важливу роль відіграє рівень сучасного викладання у вищому навчальному закладі. Вироблення у студента креативного стилю мислення, вміння аналізувати, зіставляти факти і явища, приймати функціонально-грамотне рішення – задача, яка стає пріоритетною у вузівському викладанні.

У викладанні навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах використовуються такі педагогічні технології, як проблемний виклад лекційного матеріалу, евристичний метод проведення практичних, лабораторних занять, організаційно-діяльні, проблемно-орієнтовані, ділові та рольові ігри, що імітують елементи майбутньої професійної діяльності. Використання таких методів дозволяє моделювати різні навчальні ситуації, в тому числі і професійні, що наближає навчальний процес до реального життя. Зміна технології педагогічної взаємодії, коли викладач стає не стільки носієм і передавачем наукової інформації, скільки організатором пізнавальної діяльності студентів, викладач не тільки конструює зміст дисципліни, а й проектує процес навчання відповідно до навчальної програми.

Так, наприклад, в процесі вивчення дисципліни «Основи педагогіки і психології» нами використовуються ділові ігри та технологія роботи над проектом. На наш погляд, технологію роботи над проектом необхідно розглядати в поєднанні з традиційними методами навчання в якості доповнюючого її елемента в організації самостійної роботи студента. Так, на початковій стадії вивчення курсу студентам дається домашнє завдання

розробити конспекти позакласних заходів, в яких часто: 1) мета і завдання не розрізняються і не конкретизуються; 2) не враховуються особливості студентського колективу. В результаті студент складає формальні конспекти і досить часто не може зробити аналіз виховного заходу.

Отже, можна виділити необхідні інтегральні виховні вміння, необхідні для майбутнього вчителя, орієнтованого на гуманістичну взаємодію з учнями, що складається з чотирьох блоків:

- **аналітичні вміння:** аналіз причин невдач у виховній діяльності; аналіз виховних ситуацій; аналіз проведеного виховного заходу;

- **вміння цілепокладання:** планування виховної роботи в класі; постановка цілей і завдань виховання; вибір засобів для реалізації цілей і завдань; розробка позакласних заходів; прогнозування розвитку учнів;

- **організаційні вміння:** вивчення особистості студента; виявлення рівня розвитку мікроколективу і колективу студентської групи в цілому; виявлення позиції кожного студента в соціальній структурі колективу; управління взаємодією студентів з викладачем; управління взаємовідносинами в студентській групі.

- **аксіологічні вміння:** оцінка індивідуальної та групової діяльності студентів; оцінка змін в особистості студента (приріст особистісних якостей). Усі вони включені в модель виховних умінь майбутнього педагога, розроблену О.А Петровою. [2].

У процесі вивчення курсу «Основи педагогіки і психології», нами використовується також технологія роботи над проектом. В основу методу проектів покладена ідея, яка складає суть поняття «проект», його прагматична спрямованість на результат при вирішенні практично або теоретично значущої проблеми.

Щоб домогтися такого результату, необхідно навчити студентів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних галузей знань, здатність прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Основні вимоги до використання технології проектів зводяться до наступного:

- Наявність значущої у творчому плані проблеми або завдання;
- Практична, теоретична і пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- Самостійність (індивідуальна, парна, групова) студентів;
- Структурування змістовної частини проекту із зазначенням поетапних результатів;
- Використання дослідницьких методів.

Використання технології проектування передбачає дотримання певних етапів його реалізації:

Проблематизація є першим етапом роботи над проектом, коли студенту необхідно оцінити наявні обставини і сформулювати проблему. На цьому етапі виникає первинний мотив до діяльності, тому що виявлення проблеми, її усвідомлення породжує у майбутнього фахівця відчуття дисгармонії і викликає прагнення її подолати. Виникає своєрідне відчуття «привласнення» проблеми.

На етапі визначення мети проблема перетворюється в особистісно значущу мету, що ще більше зміцнює мотив до майбутньої діяльності.

Планування - найважливіший етап роботи над проектом, в результаті якого чіткі обриси набуває не тільки віддалена мета, а й найближчі кроки. У цей період ентузіазм і відчуття новизни і значущості майбутньої роботи притупляється, що може дещо знизити мотив до діяльності.

Реалізація наявного плану - наступний етап проектного циклу. Рефлексія - етап осмислення, аналізу допущених помилок, спроб побачити перспективу роботи, оцінки своїх досягнень, почуттів, емоцій і особистісних змін, що виникли в ході і після закінчення роботи.

Так, наприклад, студенти працювали над конкурсом «Модель формування особистості фахівця». Мета конкурса – формування у студентів наступних умінь:

- аналізувати наданий матеріал, що включає індивідуальні дані на студента;
- використовувати в складанні проектів і програм психолого-педагогічну літературу;
- використовувати результати аналізу і даних психолого-педагогічних джерел для складання та захисту індивідуальних проектів;
- співпрацювати з колегами по грі;
- приймати колективні педагогічні рішення.

Студенти отримали завдання і пакет документів. У ході виконання проекту 2-3 студенти створили творчу групу, яка вибирала одного учня і з урахуванням його поведінки підбирала якомога більше варіантів виховання. За кожен варіант нараховується по одному балу. За пропозиції кращого варіанту виховання з боку інших студентів їм нараховується по одному балу. Варіанти виховання оформлюються в письмовому вигляді і презентуються в усній формі. Викладач виступає в якості консультанта, коригує, пропонує ідеї, допомагає прогнозувати результат. Завершальним етапом є подання звіту та оцінка роботи студентів. Звітом можуть бути: презентація, усна доповідь, співдоповіді, письмовий звіт і т. д. Результати виконаних проектів повинні бути матеріальні, тобто належним чином оформлені (альбом, науковий аналіз, реферат та ін). Студенти беруть участь і в оцінці, визначенні рейтингу учасників проекту.

Критеріями оцінювання результатів проведеної роботи є:

- самостійність студента при виконанні роботи над проектом
- уміння щодо співпраці при вирішенні проблеми;
- уміння застосувати необхідні знання,
- наявність реального і відчутного кінцевого результату.

Таким чином, в основі технології проектів лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення .

Критичне мислення - це здатність ставити нові питання, виробляти різноманітні аргументи, приймати незалежні продумані рішення. Розвиток даного виду мислення за допомогою інтерактивного включення студентів в освітній процес і є метою наступної розглянутої технології.

Технологія розвитку критичного мислення має свої особливості, а саме: акцент на самостійність студентів у навчальному процесі; пошук аргументів для вирішення проблеми; пошук аргументованих відповідей відбувається на основі рефлексії, виявлення невідомого; необхідно створення умов для співпраці та партнерства в процесі цілеспрямованої діяльності.

Дана технологія складається з декількох фаз, а саме: 1) виклик (те, що вихованець вже знає по темі); 2) осмислення (що дізнався); 3) рефлексія (відбір інформації).

Виділимо основні прийоми, що входять у вищевказані фази технології:

	Фаза	Прийоми
1	виклик	<ul style="list-style-type: none">• індивідуальна «мозкова атака»,• групова «мозкова атака»;
2	осмислення	<ul style="list-style-type: none">• робота з інформацією з розміткою,• маркування тексту з його розміткою,• перехресна дискусія,

		<ul style="list-style-type: none"> • систематизація знань з теми
3	рефлексія	<ul style="list-style-type: none"> • «інформаційний гроно», • прийом графічної систематизації матеріалу), • есе, • сінквейн (вірш з п'яти рядків, мета якого - синтезувати, узагальнити інформацію по темі

В основі цієї технології лежить розвиток пізнавальних інтересів студентів, умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення.

Технологія проектів завжди орієнтована на самостійну діяльність студентів – індивідуальну, парну, групову, яку студенти виконують протягом певного відрізка часу.

На заняттях з предметів психолого-педагогічного циклів нами також використовується технологія портфоліо. У зарубіжній традиції «портфоліо» визначається як колекція робіт і результатів студента, яка демонструє його зусилля, прогрес і досягнення в різних областях. Дана технологія доповнює традиційні контрольні-оціночні засоби, спрямовані, як правило, на перевірку репродуктивного рівня засвоєння інформації, фактологічних та алгоритмічних знань і умінь.

Технологія портфоліо дозволяє враховувати результати, досягнуті студентом в різноманітних видах діяльності – навчальної, творчої, комунікативної та ін. і є важливим елементом діяльнісного підходу до освіти. Введення портфоліо дозволило нам підвищити освітню активність студентів, рівень усвідомлення ними своїх цілей і можливостей

Портфоліо не тільки є сучасною ефективною формою оцінювання, але й допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання: підтримувати високу навчальну мотивацію студентів; заохочувати їх активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання; розвивати навички рефлексивної та оціночної діяльності майбутніх фахівців. Описані

особливості портфоліо роблять його перспективною формою подання індивідуальної спрямованості навчальних досягнень кожного студента, що відповідає завданням його професійної підготовки. При цьому всі види діяльності ґрунтуються на принципах єдності пізнавальної діяльності та спілкування, коли взаємодія ведеться на суб'єкт-суб'єктному рівні, а структурування матеріалу через систему завдань дозволяє використовувати форми спільної діяльності: «студент-викладач», «студент-група», «студент-міні-група», «група-викладач» та ін, коли в основу навчального процесу ставиться особиста діяльність студента у колективній праці навчання.

Отже, впровадження сучасних педагогічних технологій сприяє тому, що в діяльності студента відбуваються зміни в плані переходу від вчення, як функції запам'ятовування, до навчання - як інтенсивної інтелектуальної діяльності, що дозволяє використовувати засвоєні знання, уміння і навички.

Використання сучасних педагогічних технологій в навчальному процесі ВНЗ створює абсолютно нові можливості реалізації дидактичних принципів індивідуалізації і диференціації навчання, позитивно впливає на розвиток пізнавальної діяльності студентів, їх творчої активності, свідомості, реалізує умови переходу від навчання до самоосвіти.

Література:

1. Гамезо М.В., Петрова Е.А., Орлова Л.М.. Возрастная и педагогическая психология, 2003
2. Кларин М. В. Педагогическая технология в учебном процессе: анализ зарубежного опыта.- М: Педагогика, 1989.- 132с.
3. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии.- М.: Педагогика, 1980.-146с.
4. Слостенин В. А., Подымова Л. С. Готовность педагога к инновационной деятельности. // Педагогическое образование и наука, № 1, 2006, с. 32–37.